

HYSTÉRIA AKO PRÍČINA SYSTEMATICKEJ LIKVIDÁCIE OSOBNOSTI PARTNERA – I. časť

Hysteria as a reason of systematic liquidation of partner personality – 1st part

Histerismo como un motivo de liquidación sistemática de la pareja personaje – 1ra parte

Milena Prekopová

Popri žiarlivcoch (príspevok v čísle 26 a 27 Grafológa) sú ďalšou skupinou „zakázaných“ partnerov ľudia trpiaci histriónskou poruchou osobnosti (novší termín pre označenie hysterickéj poruchy osobnosti). Histriónske ženy či muži sú najťažšími partnermi, súžitie s nimi býva zložité a preto sú aj najprísnejšie zakázanými. Psychológ a manželský poradca Tomáš Novák vtipne poznamenáva, že na pomyselné zoznamovacej burze by pri akciách histriónov mala byť tabuľka s nápisom „Nebrat“! Psychiater a manželský poradca Miroslav Plzák sa v svojom diele vyznal, že by sa rád dožil chvíle, keď sa bude o hystérii nielen vyučovať na základnej škole, ale sa z nej bude aj prísne a neúprosne skúšať a bude z nej možné prepadnúť.

Hystéria nie je prejavom ľudskej zloby a jedovatosti. Ide o poruchu, ktorá sa prejavuje nátlakovou formou správania akou sú napr. dramatické postoje, neskutočná imaginácia, falošná sebakoncepcia, infantilné a karikatúrne správanie. Je to zastretá pravda o sebe samom, o defektoch duševného života. Hystéria je život v neprehľadnom zajatí ilúzií. Hystéria je komediantka duševného života.

Hystéria je porucha skrytá, premenlivá, zákerná. Jednanie hysterickéj osobnosti by mohol nezaspávaný človek pokladať za vysoko ušľachtilé a cnostné. Odhaliť ju je možné v priemere najskôr za tri až štyri mesiace u žien a za šesť mesiacov u mužov. I keď s partnermi, ktorí trpia histriónskou poruchou osobnosti, je možné prežiť najkrajšiu sentimentálne romantickú lásku, odborníci radia, že pri odhalení tejto poruchy treba nájsť silu a zo vzťahu odísť čo najskôr, lebo v opačnom prípade riskujete zdecimovanie svojej osobnosti. Boj s ideológiou histriónov je veľmi ťažký, ich výroky znejú vysoko počestne, odvolávajú sa na právo, apelujú na svedomie. S pátosom hovoria o láske, obetavosti, nezištnosti. Ich autodeštruktívne správanie evokuje v partneroch pocity viny. Podľa typológie osobnosti sa najviac histriónov objavuje práve medzi idealistami.

Hysterici túžia po láske a dôvere, bývajú závislí na prejavoch citu, su neprimerane citovo nároční, pripomínajú „citových narkomanov“.

Hysterik svojho partnera dlhodobo a systematicky likviduje „v rukavičkách“.

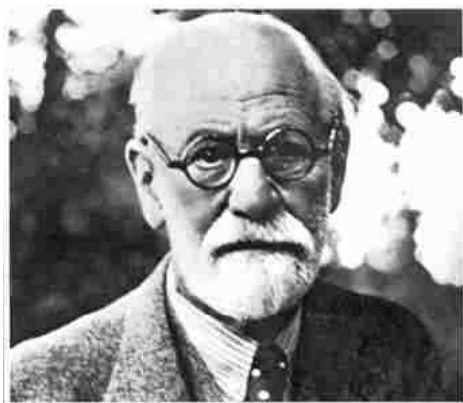
Z histórie.

Prvé popisy hysterických prejavov osobnosti boli zaznamenané už v 20. storočí pred našim letopočtom u Egyptanov v Kahunskom papyruse.

Termín hysterická osobnosť pochádza od anglického lekára *Thomasa Sydenhama* (1624 – 1689), ktorú ďalej rozpracoval E. Kraepelin.

Mníchovský profesor *Emil Kraepelin* (1856 – 1926), zakladateľ modernej klinickej psychiatrie, poukazoval u hysterikov na nedostatočnú rozumovú kontrolu, na večnú nespokojnosť, na vrtkavé chovanie plné preháňania, teatrálného vystupovania, na egocentrizmus, ktorý vedie k vymáhaniu pozornosti.

Sigmund Freud (1856 – 1939), rakúsky neurológ a psychiater, zakladateľ psychoanalýzy, napísal s doktorom *Breuerom* Štúdiu o hystérii (1895). Obhajoval názor francúzskeho profesora *J. M. Charcota* (1825 – 1893), že hystériou nebývajú postihnuté len ženy, ako sa dlho predpokladalo, ale i muži, čím si znepriatelil lekárske kruhy vo Viedni. Freudovi oponenti tento názor nechceli prijať a vykrikovali, že hystériou snáď trpia Francúzi, Rakúšania však nikdy. Sigmund Freud pri liečbe hystérie začal skúšať ako formu terapie metódu hypnotickej sugescie doktora *Bernheima*. Freud neskôr zistil, že nie všetci pacienti sa dajú hypnotizovať. Spolu s doktorom *Breuerom* liečili hystériu spôsobom, ktorý doktor *Breuer* nazval katarzia. Freud neskôr premenil katarznú metódu v metódu voľných asociácií.

Hysterickými prejavmi sa zaoberal i ďalší Charcotov žiak, francúzsky psychológ a neurológ *Pierre Janet* (1859 – 1947). Podľa Janeta ku vzniku prejavov hystérie dochádza na základe slabosti vnútornej energie, psychickej tenzie. V integrovanej osobnosti je psychická tenzia primeraná, existuje jednota osobnosti daná správnym pomerom medzi vedomím a funkčnými procesmi. U hysterikov je psychická tenzia slabá a pri emočných vypätiach alebo traumatických spomienkach isté psychické procesy prechádzajú do podvedomia nezávisle na hlavnom prúde vedomia. Ide o poruchu, negatívny proces, ktorý Janet označil termínom disociácia (rozštiepenie osobnosti).

Najvýznamnejší predstaviteľ povojnového nemeckého kresťansky zameraného existencializmu, filozof i lekár *Karl Jaspers* (1883 – 1969) pridáva do popisu hysteroidného správania silný morálny aspekt. Hysterika označuje ako človeka mravne narušeného, ktorému „nič zlé nie je cudzie“, ktorý si vymýšľa, klame, predvádza sa, neudrží svoje city na uzde, traumatizuje svoje okolie, seje vietor v nádeji, že si vychutná búrku. Chce vyzerat' lepšie a ináč aký je v skutočnosti.

Čo je hystéria?

Ottov slovník náučný z rokov 1888 – 1908, dosiaľ neprekonané české encyklopedické dielo, ktoré bolo základným sprievodcom českej vzdelanosti uvádza: „Hystéria je dlhodobá nervová choroba, u žien nepomerne častejšia ako u mužov, s prerozmanitými príznakmi, často sa meniacimi, kŕčmi, obrnami. Prejavuje sa tiež poruchami citenia a duševnými poruchami u osôb po rodičoch nervovo zaťažených. Liečenie je obtiažne, recidívy časté.“

Psychologický slovník (Praha, 2000) uvádza, že hystéria je najdlhšie známa neuróza, vyskytujúca sa u žien aj mužov. Klinický obraz je mnohotvárný, afektívne zložky psychiky prevažujú nad racionálnymi. Charakteristická je labilná nálada, egocentrizmus, okázalosť, teatrálnosť a rôzne telesné symptómy, napríklad poruchy zraku, reči, čuchu, hybnosti (bez organického podkladu), prípadne tiky, trasenie, mdloby. Pre histriónstvo je charakteristické nevedomé hranie rolí a imitovanie výstupov.

Ottova všeobecná encyklopédia (Bratislava, 2006) vysvetľuje hystériu ako druh neurózy s pocitom životného neuspokojenia, s výraznou nestabilnou citlivosťou, so sklonom k jednoduchým reakciám. Pri hystérii je nápadné najmä úsilie predvádzať svoje duševné stavy, tzv. hysterický záchvat (stavy zastreného vedomia, bludné predstavy, záchvaty podobné epilepsii, kŕčovitý plač, krik, triaška a pod). Záchvaty prebiehajú vždy len v prítomnosti inej osoby. Hystéria sa môže prejaviť ako narušená štruktúra osobnosti (kde okrem uvedených symptómov bývajú charakteristické ešte prešibanosť, intrigánstvo a predstieranie), alebo môže byť dôsledkom drastického zážitku alebo dlhodobej neuspokojivej životnej situácie.

Slovník cudzích slov (Bratislava 1990) termín histrión vysvetľuje v pejoratívnom význame ako herec, komediant.

Charakteristika histriónskej poruchy osobnosti.

Typické pre histriónsku poruchu osobnosti je neustála snaha získať si pozornosť druhých, v správaní je časté flirtovanie. Charakteristická je labilná emotivita, záchvaty hnevu a plaču, nadmerná dramatizácia, teatrálny exhibicionizmus, sebazdôrazňovanie, zvodné správanie a koketéria, infantilizmus, egocentrizmus, narcizmus, neustála túžba po ocenení, vzrušení a pozornosti. Tieto osobnosti majú tendenciu k preháňaniu a klamaniu, čím sa znižuje vierohodnosť ich výpovede. Histrióni sa cítia zle, ak nie sú stredobodom pozornosti (človek vybavený antihystericky neznáša obdiv). Pozornosť sa snažia získať i za cenu trapných situácií a hanby. Ich „hra“ môže mať vďaka dramatickému nadaniu aj dobrú úroveň a môže zaujať. Často trpia chronickým ochorením nazývaným hypochondria.

Ich city sú plytké, ľahko zraniteľné, nestále a premenlivé. Sú nevypočítateľní, často prechádzajú z extrému do extrému. Hysterické osoby dokážu byť „úžasne“ nadšené a vzápätí „strašne“ nešťastné. Bývajú prelietaví, s ľahkým, hoci povrchným sklonom k zamilovaniu sa. Interpersonálne vzťahy bývajú konfliktné. S partnerom, s priateľmi či spolupra-

covníkmi vedia rozohrať mnoho manipulatívnych hier za účelom dosiahnutia osobného prospechu. Ohováraním a intrigami dokážu rozvrátiť priateľstvá, pracovný kolektív, cudzie i svoje manželstvá. Vedú komplikované a dramatické vzťahy. Tieto často hodnotia ako fantastické a intímnejšie než v skutočnosti sú a snád' tomu i občas veria. Túžia po osobnej slobode, ale druhým ju nedoprajú. Neradi sa podriaďujú, pravidlá najradšej určujú sami. Vždy a vo všetkom musia mať pravdu. Merajú dvojakým metrom – jedným seba, druhým partnera. Sú večne nespokojní, nenásytní. Pocitu, že nie sú dost' milovaní sa bránia útekom do choroby (tachykardia, dusenie, kŕče, strata hlasu, zraku...), vydieraním, trestaním. Lásku a jej prejavy si často vynucujú („už nestojím za nič...“). Sú majstrami v neoprávnenom vyčítaní, čím sa snažia vzbudiť v partnerovi pocit viny. Vyčítajú aj ďalekú minulosť, pre partnera už dávno zabudnutú. Charakteristická je ľahko urazená samolúbosť, trucujú a následne prežívajú slasť zo zmierenia. Neznášajú kľud a pohodu, sú neochotní plánovať čas. Majú schopnosť vcítiť sa, ale len do seba. Sú ohľaduplní, ale len k sebe. Partnera chladno a nekompromisne deptajú. Radšej všetko zničia, ako by mali pristúpiť na kompromis a dohodu. Žijú v pseudorealite. Klamú a pritom sa im chce tak veľmi veriť.

V reči je typická vágnosť, dojmológia, vrávoranie, citové vydieranie podfarbené pátošom. Majú veľký dar reči, sú plní poetických metafor. Mužská hystéria má veľakrát atribúty plamenného prejavu s nádychom moralizovania. Používajú zdanlivo vlúdne a jemné slová s patrične agresívnym podtónom. Zvyknú sa vyhrážať samovraždou, prípadne sa o ňu pokúsia. Takéto pokusy však nebývajú mienené vážne a majú charakter citového vydierania („odídem a neodídem sám...“). Správanie histriónov býva zamerané na dosiahnutie okamžitého uspokojenia, ktoré nie sú schopní odložiť. Zle znášajú nudu, túžia po vzrušení, majú radosť z rizika.

Charakteristickým znakom histriónskej osobnosti je aj schopnosť klamať telom, urobiť mimoriadne dobrý prvý dojem. Tieto osobnosti ale inak vystupujú na verejnosti a inak sa správajú reálne v súkromí. Vedia byť veľmi presvedčiví. Sú prešibaní. Dokážu dokonca prekabátiť i menej skúseného terapeuta.

Histrión nemusí mať vždy len neprijemnú konfliktnú povahu. Existujú i typy milé, manipulatívne, ktoré nevyhrocujú konflikt, svojim výstupom skôr bavia okolie a takto sa snažia dosiahnuť svoje. Svojim šarmom dokážu získať na svoju stranu i ľudí z vyšších spoločenských vrstiev. So zmyslom pre gesto a po svojom pomáhajú druhým, čím prekonávajú svoju psychickú labilitu. Motívom ich správania býva túžba prilákať pozornosť a podvedomá snaha druhého ovládať. Táto tendencia ukázať sa čo najušľachtilejším a dobročinným za účelom prilákania pozornosti je v psychológii popísaná ako hystéria filantropická.

V minulosti sa predpokladalo, že hystériou bývajú postihnuté predovšetkým ženy. Nie je to pravda, s nástupom emancipácie žien sa percento u oboch pohlaví vyrovnáva. Podľa niektorých odhadov 10 percent populácie sú hysterici či hysterky, iné odhady takto postihnutej populácie hovoria o širokom pásme 6 – 45 percent.

Od hysterickéj osobnosti je potrebné odlíšiť:

- Hysterickú reakciu ako reakciu na problém. V živote sa jej nevyhne snád' nikto, ide o krátkodobý, ale účinný ventil, oslobodzujúci emočný prejav v skutočne vypätej emočnej situácii.
- Hysterickú neurózu, ktorá už nie je záležitosťou okamžiku. Ide o funkčné ochorenie, ktoré niekedy trvá týždne a celé mesiace. Má svoj začiatok, priebeh a koniec. Hysterická neuróza vyzerá ako karikatúra normálneho správania. Sprevádza ho úzkosť a mnoho dlhotrvajúcich neurotických a úporných funkčných zlyhaní (slabosť, nespavosť, bolesti hlavy, funkčné poruchy orgánov, nechutenstvo).

Príčiny vzniku hystérie.

Histriónska osobnosť je trvalým stavom duše. Jasný priestor prítomnosti je zastretý temným priestorom minulosti. Z detstva si niektorí jedinci do celého zostávajúceho života prinášajú narušenú nervovú konštitúciu, ktorá podmieňuje rozvoj hysterickéj osobnosti.

Najčastejšie bývajú analyzované psychologické príčiny poruchy. U ľahších histriónskych pacientov psychoanalýza uvažuje o nevyriešenom Oidipovom a Elektrinom konflikte, u ťažších pacientov o problémoch súvisiacich s odmietaním a separáciou v ranom detstve, pričom bol preukázaný familiárny výskyt.

Oidipovský konflikt u mužov a Elektrin konflikt u žien sa rieši odpútaním sa od rodiča opačného pohlavia s výslednou identifikáciou sa s rodičom toho istého pohlavia. Oidipov resp. Elektrin komplex sa formuje približne vo veku 3 – 5 rokov.

Hysterické ženy často nie sú schopné nadviazať intímny vzťah s mužom, ktorý je dostupný a vzťahovo primeraný. Miesto toho sa beznádejne zamilovávajú do nedostupného muža alebo nadväzujú vzťah s agresorom či nespoľahlivým partnerom.

Z psychosociálneho hľadiska sú v rodinách žien s histriónskou poruchou osobnosti uprednostňovaní muži, ženy sú oveľa výraznejšie oceňované za prítiažlivý vzhľad či roztomilé chovanie ako za schopnosti. Rodičia tak môžu nevedome dávať dcére najavo, že pozornosť jej bude venovaná len vtedy, keď sa bude chovať dostatočne dramaticky a nápadne. Ku vzniku tejto poruchy môžu prispievať i matky, ktoré sú slabé a neúspešné, prípadne narcistický otec, ktorého nadmerná kritika, výbuchy hnevu či sebeckosť dieťa desia a učia ho, že k mužom treba pristupovať opatrne. Niektoré hysterické ženy majú otca, ktorý sa k nim upol, aby získal emočné naplnenie, ktoré nedosiahol so svojou manželkou. Niektoré majú otca so zvädzajúcim správaním a trpia hysterickou úzkosťou založenou na sexuálnych traumách.

Hysterickí muži väčšinou zostávajú závislí na svojej matke. Pre hysterických mužov žiadna žena nie je dosť dobrá, s každou sú nespokojní. Niektorí muži prerušujú so ženami styky a uchylujú sa do celibátu. Iní pociťujú potrebu nutkavého zvädzania žien, vždy s výsledným sklamaním. Prípadne sa vrhajú na hypermaskulínne aktivity, napr. bodybuilding, či vyvíjajú vedomú i podvedomú snahu získať spoločenské výhody. Syndróm hystérie môže vyvolať strach z odmietnutia, z bezvýznamnosti.

Mnohí psychiatri dodnes zdieľajú Freudov názor, že potlačený oidipovský komplex, napätý až nepriateľský vzťah syna a otca (ktorý môže byť panovačný, neprístupný, tyranský) je podstatnou podmienkou vzniku mužskej hystérie. Nevyriešená oidipovská porucha má za následok pocity menejcennosti voči ostatným mužom.

Na rozvoji histriónskej poruchy osobnosti sa podieľajú aj nasledujúce výchovné vplyvy:

- Láska a starostlivosť boli dieťaťu poskytované v oveľa väčšej miere počas choroby.
- Model „as-if“ vzťahov.
- Neočakávané zmeny v rodinnom prostredí boli jediným prostriedkom zaujímavosti rodinného života.

Hysterické symptómy môžu mať rôzne príčiny a aj rôznu hĺbku resp. zrelosť. Ľudia s histriónskou poruchou osobnosti sú veľmi sugestibilní, reagujú rozmanito, navyše hysterické symptómy podliehajú móde. Príčinou ich správania býva vždy úzkosť. Produkujú ju nevyrovnané prvky osobnosti prvýkrát pocítené v detstve. Hysterický prejav je obranou proti úzkosti – obrana, pri ktorej je úzkosť nahradená inými symptómami. Histrión zastiera úzkosť tým, že ju priraduje do iných, niekedy zdanlivo protikladných prejavov ako je napríklad chorobný egocentrizmus a narcizmus. Za prvotnou obranou proti úzkosti nasledujú veľakrát vedomé či podvedomé snahy získať citové a spoločenské výhody.

Psychosomatickou záhadou a patologickým problémom zostáva hysterická konverzia – proces, ktorým sa psychický konflikt mení na telesný príznak, napríklad hysterickú obrnu bez organického podkladu, čiastočnú stratu vedomia, pád, svalové kŕče, dusenie, poruchy citlivosti, kontraktúry. Ide o neuveriteľné zreťazenie duše a tela. Podľa S. Freuda sa každý afekt, ktorý sa neuvolnil primeranou reakciou prekvapivo premieňa na telesné a somatické poruchy a tak dochádza k uspokojovaniu nevedomých vnútorných potrieb (na rozdiel od simulácie, ktorá slúži na vedomé dosiahnutie nejakých výhod).

Hysteroidné reakcie napodobňujú rôzne telesné a orgánové ťažkosti. Bolesti pri srdci majú vzbudiť zdanie ischemickej choroby alebo angíny pectoris. Bolesti hlavy majú vzbud-

diť zdanie mozgového nádoru. Návaly zvracania majú zdanlivo ukázať na ochorenie zažívacieho traktu a podobne.

Ivo Pondělíček (1991) ako príklad hysterickéj konverzie uvádza prípad muža, ktorý zabil svojho švagra nožom. Presne o rok mu ochrnula ruka, ktorou vraždil. Prešiel mnohými vyšetreniami s negatívnymi výsledkami, pokiaľ sa prišlo na to, že ide o hysterickú obrnu. Iný muž stratil náhle reč. Foniatický nález bol normálny. Psychiatrické vyšetrenie ukázalo, že išlo o hysterický mutizmus (nemotu). Pacient vyzradil tajomstvo, ktoré malo pre mnoho jemu blízkych ľudí osudné následky. V oboch prípadoch zlyhal orgán, ktorý zradil.

Partnerstvo s histriónom.

Psychológ Tomáš Novák (2005) v svojej knižke kladie otázku, ako je vôbec možné, že tak problematického človeka, akým histrión je, môže niekto chcieť? Odpovedá, že môže a veľmi ľahko. Histrión dokáže osloviť človeka, ktorý je dlhšiu dobu sám a citovo stráda. Do jeho priazne sa dokáže „vplakať“, vie zahrať divadlo plné citov, sľubov a prisľubov. Výhodou histriónov je, že sú komunikatívni, dokážu zaujať a pobaviť. Histrióni nedajú pokoj, pokiaľ nedosiahnu to, čo si zaumienia. Nepočujú odmietnutia, keď ich vyhodíte dverami vzápätí vojdú oknom.

Pri posudzovaní životaschopnosti vzťahu je potrebné prihliadať k párovým asymetriám. Napríklad nositeľa viny – intropunitívnych jedincov, je potrebné podporiť v tom, aby pochopili skutočné fungovanie vzťahu a nebrali toľko viny na seba, pretože im to potom zabraňuje vidieť pravý stav vecí. To je okrem prípadov partnerov alkoholikov, agresorov, manipulátorov a iných porúch osobnosti aj prípad hysterických osobností, kde by partneri často mali odísť už dávno v záujme svojom a prípadne i v záujme detí.

Problémové partnerstvo je veľkou záťažou. Psychológ Stanislav Kratochvíl (2000) radí, že pokiaľ sa partner rozhodne vo vzťahu zostať, mal by si zachovať nadhľad, do scén hysterikov by sa nemal nechať vtiahnuť. Hysterik má veľkú potrebu pozornosti a pokiaľ sa jej dožaduje neadekvátnym dramatickým spôsobom, nemá takémuto chovaniu venovať pozornosť, pretože by ho tým ďalej posilňoval. Partner má venovať hysterickéj osobnosti dostatočnú pozornosť vtedy, keď sa chová adekvátne, nehystericky. Požiadavkám hysterika musí stanoviť jasné hranice. Histrióni sa do záchvatov dostávajú vedome a preto sú za dôsledky svojho správania plne zodpovední.

Partner histrióna by sa nemal nechať vmanipulovať do pocitu, že je zodpovedný za jeho šťastie. Mal by sa snažiť zamerať na seba, starať sa o svoje zdravie, relaxovať, športovať, venovať sa deťom, dopriať si malé radosti. A svojho histriónskeho partnera pozorovať a akceptovať ako kuriozitu.

Emma Bovaryová – hysterická hrdinka psychologického románu o nemravnosti

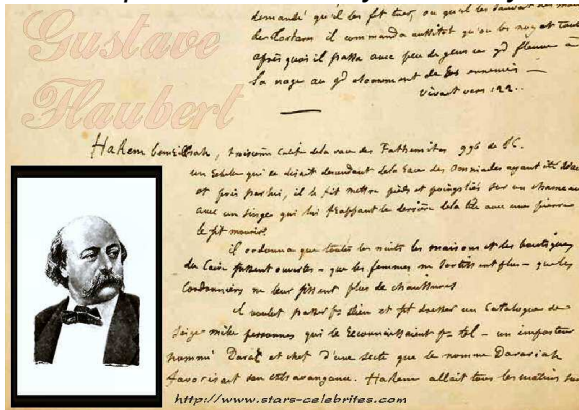
Francúzsky prozaik Gustave Flaubert (1821 – 1880) je autorom románu Pani Bovaryová (Madame Bovary, patriaceho medzi najvýznamnejšie realistické diela svetovej literatúry.

Dielo vyšlo prvýkrát v roku 1857 a vyvolalo vo francúzskej verejnosti veľké moralistické rozhorčenie, bolo dokonca predmetom súdnej žaloby.

Hlavná hrdinka Emma Bovaryová je nedôveryhodnou, egocentrickou, imuplívnu, precitlivelou, vrtkavou, patetickou a histriónskou ženou, chytenou do pasce vlastných romantických snov a pevných pravidiel manželského života. Je manželkou pracovitého dedinského lekára Charlesa. Inšpirovaná čítaním romantickej literatúry, očakáva úplne iné manželstvo a život aký vedie. Jej vnútro jej diktuje spoznať blaženosť, vášeň, opojenie. Túži po niečom veľkom, vzrušujúcom a povznášajúcom, ale nemá schopnosť ani silu to dosiahnuť. Žije v zajatí sebalásky, ilúzií, imaginácie a snov a všemožne sa snaží prekliesniť si cestu k druhému človeku. Rozptýlenie hľadá v krátkodobých vzťahoch a opakovanej nevere. Jej ilúzie sa napokon strácajú a svoje problémy rieši samovraždou.

Zmätok v duši hrdinky dokázal nadaný a senzitívny Flaubert odhaliť majstrovsky skoro štyri desaťročia pred vydaním Štúdie o hystérii (1895). „Chorobopis“ prehnanej Emmy

Bovaryovej je akoby vystrihnutý z neskorších psychoanalytických prác Sigmunda Freuda vrátane napodobnenia rôznych telesných a orgánových potiaží.

Román písal Gustave Flaubert skoro päť rokov a stál ho veľa namáhy. Dielo je odrazom duše samotného Flauberta. Verne odzrkadľuje psychický stav mladého autora, ktorý vedie k hlbokkej duševnej kríze. Známe je Flaubertovo prehlásenie „Madam Bovary, to som ja.“ Vnútro pani Bovaryovej je vnútrom Gustava Flauberta, odstrkovaného druhorodeného syna z meštianskej rodiny. Frustrovaný autor nenávidí „úspešnejšieho“ staršieho brata. Nenávisť Emy je namierená proti nevinnému dobrákovi Charlesovi. Sklon viniť druhých ľudí a trestať ich nie je u hysterikov zriedkavý. Prameňom tejto nenávisťi je falošná projekcia.

Francúzsky noetik Jules de Gaultier použil v roku 1913 prvýkrát literárny pojem bovaryzmus, ktorý vyjadruje rozpor medzi vysneným a reálnym, útek od skutočnosti k ilúziám, snahu napodobniť nejaký veľký vzor. Galtierov

termín dodatočne prijali i psychiatri ako odborný termín pre patologické duševné prejavy. Dnes sa v diagnóze tento pojem nepoužíva, avšak s bovaryzmom je si blízky až totožný pojem histriónskej osobnosti.

Poznámka:

Na motívy románu Pani Bovaryová natočil v roku 1993 Manoel de Oliveira psychologickú drámu Abrahámovo údolie, ktorú historici označili za jedno z troch najlepších diel portugalskej kinematografie.

1. Záver

Hystéria je porucha. Histriónske osobnosti si svoje hysterické správanie nechcú uvedomiť, priznať a ani liečiť. Hysterického partnera nie je možné zmeniť. Ochotne vydaná energia zo strany partnera je obrovská a výsledok, okrem znechutenia a sklamania, nie je žiadny. Histrión bude svojmu partnerovi slučku okolo hrdla sťahovať stále viac a viac až ho úplne zadusí. Partner splní jednu požiadavku, histrión vzápätí pridá ďalšie. Hystéria nemá logiku, hysterické mechanizmy sú nenásytne a nikdy sa nedajú zvládnuť ináč, iba liečením. Účinnou je i zmysluplná činnosť obsahujúca subjektívne potešenie, pretože pre fixáciu hysterických príznakov nie je nič nebezpečnejšie ako sladká záhaľka. Podstatná je i terapeutická práca s partnerom hysterické osoby, ktorý potrebuje veľa podpory, aby dokázal hysterické výlevy znášať bez devastácie vlastnej osobnosti.

Mimoriadnou „lahôdkou“ sú žiarlivé hysterické osobnosti. Partneri týchto „prírodných úkazov“, ktorým rozum úplne zatemnili emócie, by mali pri ich odhalení a nechote liečiť sa vziať nohy na plecia a v záujme zachovania svojho duševného zdravia i v záujme detí utekať kade ľahšie, čím skôr a čo najďalej. Za peknými slovami a zdanlivou citovosťou hysterikov je len vypočítavosť a klam. Hestia, láskavá grécka bohyňa domáceho kozuba, pohody a rodiny sa vyhýbala sporom a konfliktom. Hovorí sa, že Hestia práve zo strachu z hysterikov zostala radšej slobodná.

Recenzia: MUDr. Andrea Vessová, psychiater, Jeseník

Druhú časť – „Prejavy hystérie v písme“ prinesieme v budúcom čísle.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

- ČAKRT, M. (2004): *Typologie osobnosti*. Managment Press, Praha
- FLAUBERT, G. (1976): *Pani Bovaryová*. Tatran, Bratislava
- FONAGY, P. - TARGET M. (2005): *Psychoanalytické teorie*. Portál, Praha
- FREUD S. (2003): *Podoby psychoanalýzy*. Slovenský spisovateľ, Bratislava
- HARTL, P. – HARTLOVÁ, H. (2000): *Psychologický slovník*. Portál, Praha
- KRATOCHVÍL, S. (2000): *Manželská terapie*. Portál, Praha
- NOVÁK, T. (2005) – *Takový bezvadný chlap....jen žít se s ním nedá*. GRADA, Praha
- NOVÁK T. – DRINOCKÁ H. (2002): *Proč mi děláš scény?!* ERA, Brno
- Ottova všeobecná encyklopédia* (2006), Agentúra Cesty, Bratislava
- PLZÁK, M. (2002): *Klíč k výběru partnera pro manželství*. MOTTO, Praha
- PONDĚLÍČEK, I. (1991): *Od Flauberta k bovarismu*. Pražská imaginace, Praha
- PRAŠKO, J. a kol. (2003): *Poruchy osobnosti*. Portál, Praha